

σία, πάντα τὰ δημόσια καὶ ἰδιωτικά σωματεῖα καὶ αὐτοὶ οἱ καλλιερῆται ἀπομεικρυσμένων ἐπαρχιῶν ἔπεμψαν αὐτῷ πρεσβείας· αἱ ἐφημερίδες ἐπληροῦντο ποιημάτων καὶ ἄρθρων ἐπαινετικῶν. Καταβληθεὶς ὑπὸ τοσοῦτων τιμῶν ὁ Δίκης ἐπέστρεψε μετὰ τινος ἀνακουφίσεως εἰς τὴν ἡμερίαν τῆς συνήθους αὐτοῦ διαίτης. Ἦτον ἀπλουστάτος τὰς ὁρᾶσεις· ἠγάπα τὴν ἐξοχὴν διὰ τὸν περιπατον καὶ τὴν ἵππασίαν, πρὸς δὲ καὶ ὅπως ἐπιμελῆται τῶν κυνῶν του. Ἦγόρασε τὴν οἰκίαν ἐκείνην, ἣν τοσοῦτον ὠνειροπόλησε κατὰ τὴν παιδικὴν αὐτοῦ ἡλικίαν, ἐντὸς δὲ τοῦ ἄλλους αὐτῆς ἐποποθέτησε σκιάδα, ἐκ Παρισίων μετενεχθεῖσαν, ἐντὸς τῆς ὁποίας εἰργάζετο. Ἡ ἀνάγκη τοῦ νὰ βλέπῃ τὰς ὁδοὺς τοῦ Λονδίνου, ὡς τοσοῦτον ἠγάπησε, ἐπανάφερεν αὐτὸν συχνὰ εἰς τὴν μεγαλόπολιν ἐκείνην· ἡ ἀγαθοεργὸς αὐτοῦ εὐσπλαγχνία ἐξετείνετο ἐπὶ τῶν πτωχῶν, τῶν ἐγκαταλειμμένων, τῶν ἀσθενῶν παιδιῶν, καὶ αἱ ὠραϊόταται τῶν δημοσίων συνδιαιτέσεων αὐτοῦ ἦσαν αἱ ὑπὲρ τῆς ἀνιδρύσεως νοσοκομείου παιδιῶν γενόμεναι.

Πρὸς τινα, ἐρωτήσαντά ποτε αὐτὸν πῶς ἔγινε τοσοῦτον μέγας, ὁ διάσημος συγγραφεὺς ἀπεκρίνατο: «Οὐδέποτε ἐπεχειρήσά τι χωρὶς ν' ἀφοσιωθῶ εἰς αὐτὸ ψυχῇ τε καὶ σώματι, οὐδεμίαν ἐργασίαν περιεφρόνησα ὑφ' οἰανδήποτε ἔποψιν καὶ ἂν μοὶ παρουσιάζετο, ἰδοὺ οἱ δύο θεμελιώδεις καὶ νόες τοῦ βίου μου».

Ὑπὸ θαυμασμοῦ καὶ σεβασμοῦ περικυκλούμενος πανταχοῦ ὁ Δίκης ἐπεσεκέφατο τὴν Ἰταλίαν, τὴν Ἑλβετίαν, τὴν Γαλλίαν, ἀπέθανε δ' ἐν τῇ προσφιλεῖ του οἰκίᾳ τῷ 1870 ὀκτώ καὶ πεντήκοντα ἑτῶν γενόμενος. Μεθ' ὅλας τῆς ἀσθενείας αὐτοῦ τὰς κρίσεις, καὶ πάλιν ἐπαναληφθείσας, εἰργάζετο συντόμως· ἔγραψε δὲ μέχρι σχεδὸν τῆς ὥρας τοῦ γεύματος, καθ' ἣν ἡμέραν ὁ θάνατος ἐπῆλθε κατ' αὐτοῦ κεραινοδόλος. Τὸ οὕτως ἀπροσδόκητον αὐτοῦ τέλος ἐγένετο ἀφορμὴ γενικοῦ πένθους. Ἡ βασίλισσα ἐτηλεγράφησε πρὸς τὴν οἰκογένειαν Δίκης τὰ ἐγκαρδία συλλυπητήριά της, πλῆθος δὲ θρηνοῦν περιεκύκλωσε τὸν τάφον, ὅστις ἀνηγέρθη εἰς τὸν ἔξοχον μυθιστοριογράφον ἐντὸς τοῦ μοναστηρίου τοῦ Οὐεστμίνστερ, παρὰ τὰ μεγάλα τῆς πατρίδος τοῦ πνεύματα, τὸν Σκί-κσπηρ καὶ τὸν Δρύδεν.

A. K.

ΟΙ ΜΑΡΤΥΡΕΣ ΤΗΣ ΕΠΙΣΤΗΜΗΣ

[Ἐκ τῶν τοῦ Gaston Tissandier].

Μυήματα καὶ τίτλοι.

Ἄπλοῦ στρατιώται.

Ὁ Ἀραγὼ εἶπε ποτὲ περὶ τοῦ Φιλίππου de Girard ὀμιλῶν «Εἶναι στρατάρχης τῆς βιομηχανίας, ὅστις ἀπέθανεν ἐπὶ τοῦ τείχους μαχόμενος».

Τοῦτο εἶναι ἀληθές, ἀλλ' οἱ στρατάρχαι δὲν δύνανται νὰ νικήσωσιν ἄνευ στρατιωτῶν.

Οἱ ἄπλοῦ τῆς ἐπιστήμης στρατιώται εὐρίσκον-

ται εἰς τὰς τάξεις τοῦ ἀπειροκρίθμου στρατοῦ τῶν ἐργατῶν, οἵτινες κινουσι τὰς μηχανὰς ἐν τοῖς τεχνουργείοις, καὶ θερμαίνουσι τὰς καμίνους καὶ μινούουσι καὶ συνδυάζουσι τὰ προϊόντα ἐν τοῖς ἐργοστασίοις, καὶ ἐξάγουσι τὰ μέταλλα καὶ τοὺς ἄνθρακας ἐκ τῶν σπλαγγῶν τῆς γῆς. Οἱ ἄσχημοι οὗτοι ἐργάται συντελοῦσιν εἰς τὴν πρόοδον καὶ εἰς τὸν πολιτισμόν. Καὶ δὲν ἐπιτελοῦσι μὲν ἐφευρέσεις, ἀλλὰ πολλὰκις συνάγουσι τὰ σοι-χεῖα αὐτῶν καὶ ἀποθνήσκουσι καὶ αὐτοὶ ὑπὲρ τῆς ἐπιστήμης, καὶ ἀνυφούνται διὰ τῆς θυσίας καὶ ἀναδεικνύονται διὰ τοῦ μαρτυρίου.

Μόνη ἡ ἱστορία τῶν μεταλλευτῶν παρέχει ἡμῖν ἀνεξάντλητα παραδείγματα θάρρους καὶ αὐταπαρνήσεως. Αἱ μᾶλλον πρόσφατοι καταστροφαι παρουσιάζουσι ἀνακρίθητα θύματα. Ἐκλέξωμεν τυχαίως μετὰ τῶν τρομερῶν δραμάτων τῶν ἀνθρακωρυχείων.

Τὴν 11 Ἀπριλίου 1877 ἔγινεν εἰς τὸ φρέαρ Tynewidd ἐν τῇ κομητείᾳ τοῦ Γλαμοργάν, ἐνδὸς τῶν πλουσιωτέρων σιδηροφόρων καὶ ἀνθρακωφόρων διαμερισμάτων τῆς Οὐαλλίας, μία τῶν καταστροφῶν ἐκείνων, αἵτινες συχνότατα συμβαίνουσιν ἐν τοῖς μεταλλείοις. Οἱ ἐργάται ἠτοιμάζοντο ν' ἀνέλθωσιν εἰς τὴν ἐπιφάνειαν τῆς γῆς, ὅτε ἠκούσθη φοβερὸς κρότος. Συνεπεία ἐνσταλάξεων τὰ ὕδατα τοῦ πλησίον βέροντος ποταμοῦ Ῥόνδου εἰσέερυσαν εἰς τὰς σύριγγας τοῦ ἀνθρακωρυχείου, καὶ ἐπλήρωσαν αὐτὰς μετὰ καταπληκτικῆς ταχύτητος. Οἱ μεταλλευταὶ ἔτρεξαν ἐν σπουδῇ εἰς τὰς κοφίνους, ἀλλὰ μετρήσαντες ἑαυτοὺς, εἶδον ὅτι δεκατέσσαρες ἐξ αὐτῶν ἔλειπον. Ἄνεμος σφοδρὸς ἐξήρξατο τοῦ ἀνθρακωρυχείου, τὰ δ' ὑπόγεια φοβερῶς ἀντήχουν. Οὐδέμία ὑπῆρχε κατὰ τὸ φαινόμενον ἐλπίς νὰ σωθῶσιν οἱ δεκατέσσαρες δυστυχεῖς, οὗς τὰ ὕδατα βεβαίως εἶχον πνίξει εἰς τὰ βῆθη τῆς γῆς. Ἐν τούτοις ἐργάται τινὲς ἠθέλησαν ἐκ παντὸς τρόπου νὰ σώσωσι τὰ πτώματα, καθῆκον ἱερὸν, τὸ ὁποῖον οἱ μεταλλευταὶ οὐδέποτε παραμελοῦσιν ἔστω καὶ μετὰ κινδύνου τῆς ζωῆς των.

Ἐνῶ ἐσκέπτοντο περὶ τῶν ληπτῶν μέτρων ὅπως εἰσδύσωσιν εἰς τὸ ἀνθρακωρυχεῖον, ἤκουσαν ὑπὸ τὸ ἔδαφος κτυπήματα ἐπανειλημμένα, καὶ ταχέως ἀνεγνώρισαν ὅτι τινὲς τῶν μεταλλευτῶν ἦσαν κεκλεισμένοι ὑποκάτω διαστροφῆς ἀνθρακος δέκα περίπου μέτρων πάχους. Ὁ ἀὴρ πιεζόμενος ὑπὸ τοῦ ὕδατος εἶχε σχηματίσει στρώμα, οἱ δὲ δυστυχεῖς εὐρέθησαν οὕτω ἐντὸς εἰδούς καταδύτου (cloche à plonger).

Ἴνα καθησυχάσωσι τοὺς ἀτυχεῖς συντρόφους των, οἱ σῶσαι ἀποκρίνονται πρῶτον αὐτοῖς κτυποῦντες σφοδρῶς τὸ ἔδαφος, ἔπειτα ἐπιχειροῦσι νὰ ὀρύξωσι σύριγγα προσκλιθῆ ὅπως δώσωσιν αὐτοῖς ἀέρα καὶ φῶς. Μετὰ εἰκοσιτεσσάρων ὥρῶν ἐργασίαν μικρὸν μόνον ὑπολείπεται στρώμα ἀνθρακος. Μετὰ τῶν ἐργαζομένων ὁ μεταλλευτῆς Οὐάλλιαμ

μεγίστων προσκομμάτων, θέλομεν πεισθῆ ὅτι δὲν ἐπαχειρήσαμεν ἔργον ἀνωφελές.

« Ἐργασία καὶ ἐπιμονὴ » ἐλέγομεν ἐν ἀρχῇ τοῦ βιβλίου τούτου, τοιοῦτον τὸ σύνθημα τῶν μεγάλων τῆς ἐπιστήμης καὶ τῆς σκέψεως ἐργατῶν.

Ὁ Carnot, προσθέτομεν εἰς τὸ τέλος, συνειληρώσε τὸ ὄρατον τοῦτο σύνθημα εἰπὼν ὅτι « Ἀνάξιος εἶναι ὁ ἐν ἐκουσίᾳ διατελὼν ἀργία ».

ΕΛΙΖΑ Σ. ΣΟΡΠΕΡ

ἩΩΣ ΕΙΡΤΑΖΕΤΟ Ο ΛΙΤΤΡΕ

Ἐκ τῶν πολλῶν ἔργων τοῦ Λιττρέ τὸ περίφημον αὐτοῦ *Λεξικὸν τῆς γαλιτικῆς γλώσσης* θέλει ἐσχεῖ διακρίνει θαυμαστὸν μαρτύριον τῆς φιλοπονίας, εὐρυμαθείας καὶ ἐμβριθείας τοῦ μεγάλου φιλοσόφου, ὡς ὑπῆρξε καὶ τὸ ἀναθεῖξαν αὐτὸν ὑπὲρ πάντα τὰ ἄλλα ἔνδοξον. Τὴν μέθοδον, δι' ἧς κατώρθωσε νὰ ἀγάγῃ εἰς πέρας τὸ ὄντως μέγα ἐκεῖνο ἔργον ὁ Λιττρέ, διηγεῖται πού τῶν ἔργων του αὐτὸς οὗτος ὁμολογῶν πῶς εἶχε διαγράψαι ἐαυτῷ πρόγραμμα ἐργασίας ὠρισμένον, καὶ πῶς διήρει τὰς ὥρας τῆς ἡμέρας.

Τὴν ἀφήγησιν ταύτην, λίαν διδακτικὴν καὶ ἐνδιαφέρουσαν οὖσαν, παραθέτομεν ἐνταῦθα αὐτολεξεί:

« Τὸ πρόγραμμα τοῦτο, λέγει, περιελάμβανε τὰς εικοσιτέσσαρας ὥρας τῆς ἡμέρας, ἐξ ὧν οὐσιώδες ἦτο νὰ ἀφιερῶνται ὅσον τὸ δυνατόν ὀλιγώτεροι εἰς τὰς καθ' ἡμέραν βιωτικὰς ἀνάγκας. Εἶχον κατορθώσει, περικύψας πᾶσαν περιττὴν δαπάνην, νὰ ἀποκτήσω τὴν πολυτέλειαν δύο οἰκημάτων, ἐνὸς μὲν ἐν τῇ ἐξοχῇ, τοῦ ἄλλου δ' ἐν τῇ πόλει. Ἡ ἀγροτική μου κατοικία ἐκεῖτο ἐν Mesnil-le-Roi, ἦτο δὲ μικρὰ καὶ παλαιὰ οἰκία μετὰ μικροῦ κήπου εὐθαλοῦς, ἔχοντος ὀπωροφόρα δένδρα καὶ λαχανικά. Ἐνταῦθα, ἐν παντελεῖ σχεδὸν μονώσει, διότι τὸ χωρίον κεῖται μακρὰν τῶν μερῶν, τὰ ὁποῖα κατακλύζουσι καθ' ἐλάστην Κυριακὴν οἱ Πικρισίνοι, εὐκόλον μοι ἦτο νὰ διαθέσω καθ' ἀρέσκειαν τὰς ὥρας. Ἡγερούμην τὴν ὀγδόην τῆς πρωῆς πολὺ ἀργά, θὰ εἶπῃ τις, δι' ἄνθρωπον τοσαύτως ἔχοντα ἐργασίας. Ἀναμείνατε. Ἐνθ' ἀνυψεῖται τὸν κοιτῶνά μου, ὅστις ἦτο ἄμα καὶ τὸ σπουδαστήριόν μου, (εἶπα ἤδη ὅτι ἡ οἰκία ἦτο μικρὰ καὶ παλαιά), κατέβαινον εἰς τὸ ἰσόγειον φέρων μετ' ἐμοῦ καὶ ἐργασίαν τινά κατὰ τὸν τρόπον τοῦτον συνέταξα πλὴν ἄλλον τὸν πρόλογον τοῦ *Λεξικοῦ* μου. Ὁ σφραγιδοφύλαξ Δαγρεσσὸ μοι εἶχε δώσει τὸ παράδειγμα νὰ μὴ παραβλέπω τὰς στιγμάς, αἵτινες φαίνονται ἄχρηστοι, αὐτὸς δὲν ἦ ἀπακτὸς σύζυγός του ἔκαμνε πάντοτε νὰ περιμένῃ διὰ τὸ γεῦμα, καὶ ὅστις παρουσιάσας αὐτῇ μίαν ἡμέραν βιβλίον τι, εἶπεν: « Ἰδοὺ τὸ ἔργον τῶν πρὸ τοῦ γεύματος σιγμῶν ».

» Τὴν ἐνάτην ἀνέβαινον καὶ διώρθονον τὰ τυπογραφικὰ δοκίμια, ὅσα μοι ἐστέλλοντο μέχρι

τῆς ὥρας τοῦ προγεύματος. Τὴν μίαν μετὰ μεσημβρίαν ἐκαθήμην πάλιν εἰς τὸ γραφεῖόν μου, καὶ μέχρι τῆς τρίτης ὥρας εἰργαζόμην διὰ τὸ « *Journal des Savants* », ὅπερ εἶχε ζητήσει τὴν συνεργασίαν μου τῷ 1855, καὶ εἰς ὃ περὶ πολλοῦ ἐποιούμην νὰ παρέχω τακτικῶς τὴν συμβολὴν μου. Ἀπὸ τῆς τρίτης μέχρι τῆς ἕκτης ἠσχολούμην εἰς τὸ *λεξικόν*. Τὴν ἕκτην κατέβαινον εἰς τὸ γεῦμα, ὅπερ εὐρισκον πάντοτε ἑτοιμον, διότι ἡ σύζυγός μου δὲν ἦτο ὡς ἡ κυρία Δαγρεσσώ. Πρὸς τοῦτο ἦτο ἀρετὴ μίαν ὥραν περίπου. Ὡς ὑγεινὸν παράγγελμα συνιστάται νὰ μὴ ἀρχίσῃ τις ἐργασίαν πνευματικὴν ἂ ἔσως μετὰ τὸ γεῦμα. Ἐγὼ διαρκῶς παρέβην τὸ παράγγελμα τοῦτο, ἀφοῦ ἔλαβον πείραν ὅτι οὐδαμῶς μὲ ἐβλαπτεν ἡ παράβασις. Κέρδος ἐθεώρουν ὅσον ἠδυνάμην νὰ ἀφαιρέσω ἀπὸ τὰς σωματικὰς ἀνάγκας. Ἀναβαίνων λοιπὸν τὴν ἐβδόμην ἐσπερινὴν ὥραν ἐπανελάμβανον τὴν ἐργασίαν τοῦ *λεξικοῦ* καὶ δὲν τὴν ἄφινον πλέον. Πρῶτον σταθμὸν ἔκαμνον κατὰ τὸ μεσονύκτιον, καθ' ὃ οἱ ἄλλοι κατεκλίνοντο· εἶτα ἐξηκολούθουν μέχρι τῆς τρίτης μετὰ τὸ μεσονύκτιον. Τὴν ὥραν ταύτην ἔληγε συνήθως τὸ ἡμερήσιον ἔργον μου· ἐὰν δὲν συνεπληρούτο, παρέτεινον τὴν ἐργασίαν, οὐχὶ σπανίως δὲ, κατὰ τὰς μακρὰς ἡμέρας, σβύων τὸν λύχνον μου ἐξηκολούθουν τὴν ἐργασίαν εἰς τὸ φῶς τῆς ὑποροσκοῦσας ἡοῦς.

» Τοῦτο ὅμως ἦτο ἐξαίρεσις. Τὸ συνήθεστον, ἡ δικιοπῆ ἐγένετο τὴν τρίτην ὥραν, καθ' ἣν ἄφινον κάλαμον καὶ χάρτην, καὶ ἐτακτοποιῶν τὸ γραφεῖον, οὐχὶ διὰ τὴν αὔριον, διότι ἡ αὔριον εἶχεν ἤδη ἔλθει, ἀλλὰ διὰ τὴν ἐπανάληψιν τῆς ἐργασίας. Ἡ κλίνη μου ἤγειρε σχεδὸν εἰς τὸ γραφεῖον, καὶ εἰς ὀλίγας στιγμάς κατεκλινόμην. Ἡ ἔξις καὶ ἡ ἀπαράβατος τάξις (καὶ εἶνε οὐχὶ ἄνευ ἐνδιαφέροντος ἡ φυσιολογικὴ αὕτη παρατήρησις) εἶχον κατασβύσει τὸν ἐκ τῆς ἐργασίας προσερχόμενον νευρικὸν ἐρεθισμόν, καὶ ἀπελοιμώμην μεθ' ὅσης εὐκολίας καὶ ὁ μένων ἄεργος, οὕτω δὲ ἠγερούμην πάλιν τὴν ὀγδόην ὥραν, ὥραν πολλῶν ἀκνηρῶν. Αἱ ἀγρυπνίαι μου δὲ αὐταὶ μὲν πολλῶν καὶ ὅλως ἄνευ ἀποζημιώσεως· εὐλαλὸς ἀηδὼν εἶχεν ἰδρῶσει κατοικίαν ἐν μικρῷ φιλυρῶν δεινροστοιχίᾳ, διατεμνοῦσα ἐγκαρδίως τὸν κήπον, καὶ εἰς τὴν σιγὴν τῆς νυκτὸς ἐπλήρου τὰ περίξ διὰ τῆς καθαρᾶς καὶ ἠχηρᾶς φωνῆς τῆς. « Ω ! Βοργίλιε, πῶς ἠδυνήθης σὺ, ὁ ποιητὴς τῶν *Γεωργικῶν*, νὰ κάμῃς πένθιμον ἄσμα, miserable carmen, ἐκ τῶν τῶσαν ἱλαρῶν ἐκείνων φθόγγων ;

» Ἐν τῇ πόλει ὁ κανονισμὸς τοῦ χρόνου ἐτηρεῖτο ὀλιγώτερον. Ἡ ἡμέρα εἶχε τὰς ἐπισκέψεις τῆς καὶ διαταράξεις ἀπροόπτους Ἀλλὰ τὴν ἐσπέραν ἀνέκτων πλήρη ἐμαυτοῦ κυριότητα, ἡ νύξ ἦτο ὅλη ἰδική μου, καὶ μετεχειριζόμην αὐτὴν ἀκριβῶς ὡς ἐν Mesnil le-Roi· νύκτες χειμεριναί, καθ' ἃς ἔλειπον καὶ ἡ φίλη ἀηδὼν, καὶ τῶν ἀγρῶν ἡ θέα